



PRÁVNICKÁ  
FAKULTA  
Univerzita Karlova

## KATEDRA OBČANSKÉHO PRÁVA

Doc. JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Oponentský posudek

habilitační práce

JUDr. Dity **Frintové**, Ph.D.

na téma

### „Mezitímní a částečné rozhodnutí ve světle judikatury a evropské komparace“

#### I. Rozsah a základní skladba práce

Předložená práce má rozsah celkově 342 stran, z čehož vlastní text práce čítá 313 stran (samotná stať pak 305 stran, úvod práce 9 stran a její závěr 11 stran). Doprovodný aparát představuje Seznam použitých pramenů podrobně členěný na monografie, komentáře, učebnice, příp. sborníky, na odborné články a další statě (včetně internetových zdrojů), a přehled Právních předpisů České republiky, právních předpisů cizích států, ostatních předpisů a legislativních návrhů, a je završen přehledem Judikatury, jak české, tak zahraniční, řazené dle jednotlivých zemí (Slovensko, Rakousko, Německo, Polsko, Lichtenštejnsko, Švýcarsko).

Práce byla předložena k posouzení ve stavu k 4. lednu 2022, k němuž jsou vázána i použitá znění právních předpisů, pokud práce výslovně neuvádí jiný stav.

Daný rozsah i základní skladba práce na základě těchto zjištění plně vyhovuje příslušným formálním požadavkům, které jsou na ně kladeny.

#### II. Volba tématu a jeho aktuálnost

Autorka jako téma zvolila určitý výsek z problematiky sporného civilního procesu, konkrétně z problematiky soudního rozhodnutí, přičemž svou pozornost zúžila na dvě kategorie soudních rozhodnutí, a to na rozhodnutí mezitímní, resp. částečné (ve smyslu dnešního ustanovení § 152 odst. 2 obč. soudního řádu tedy na rozhodnutí či rozsudek, kterým soud ve věci rozhoduje buď jen o její části nebo jen o jejím základu). V úvodu práce (I.1 Vstupní úvahy, str. 3 a násl.) jsou tyto klasické civilně-procesní instituty pojednány z širších hledisek hospodárnosti řízení, resp. z pohledu ústavněprávních souvislostí práva na spravedlivý proces (jako jeden z nástrojů prosazení efektivní, tedy pro účastníky řízení v přiměřené době dostupné soudní ochrany).

Již v tomto bodě je třeba pozitivně hodnotit, že autorka si daných institutů všímá právě v širších souvislostech, a nespátřuje v nich pouze technické nástroje k řešení dílčích civilně-procesních problémů spíše praktických než teoretických. Významný je již zde vyslovený názor, že aplikace těchto nástrojů by v civilním procesu neměla být výjimečným postupem, ale že by měly být užívány obecně v procesních situacích, kdy toho efektivita soudní ochrany vyžaduje. Tento závěr, který si autorka klade jako jeden z podstatných bodů svého zkoumání pro celou další práci, platí přitom nejen pro rozsudek částečný, ale rovněž pro rozsudek mezitímní.

V tomto druhém případě pak autorka již v úvodu vysvětluje zaměření a metody užití v práci (a přiznané již v samotném jejím názvu), totiž, že podoba vlastní právní úpravy zdánlivě tak banálního, či technického institutu jako jsou uvedené rozsudky, není vůbec tak jednoznačná, a že česká právní úprava v tomto směru představuje jen jednu z možných jejich podob, a to navíc podobu značně náchylnou k věcné kritice.

Autorka si při náhledu na problematické aspekty obou rozsudků nevšímá pouze otázek, jež by bylo možno označit, za ryze juristické (a podrobně až technicistně rozebírané judikaturou), ale opět si všímá i širšího dopadu podoby právní úpravy a její aplikace, která si je i v rámci právní teorie vědoma rozdílů mezi „law in books“ a „law in life“, když si velmi pozorně uvědomuje, že důsledky potenciálního užití obou rozsudků významně působí na jednání stran sporu, které tak ovlivňují k racionálnímu, předvídatelnému a konečně efektivnímu postupu v řízení směřujícím k naplnění jeho cíle. Můžeme zde debatovat (str. 6), zda lze takový účinek obou rozsudků pokládat za psychologický, či zda jde jen o jeden z aspektů uvedeného dopadu, zde by možná bylo přesnější hovořit o preventivní funkci těchto rozsudků, když za popsané situace zabraňují iracionálnímu, neefektivnímu a zdlouhavému, vlastní proces negativně zatěžujícímu jednání stran sporu.

Významným problémem, jehož si je autorka vědoma, a jenž činí předmětem úvah práce, je pasivita soudů při užívání uvedených procesních nástrojů – v obou případech totiž není vydání jak částečného, tak mezitímního rozsudku vázáno na návrhy stran, ale v dikci zákona jen na účelnost takového postupu – i zde se pak na danou problematiku autorka co do užití metody přichylně ke srovnání se zahraničními úpravami.

Vlastní vymezení cílů (hlavních) práce obsahuje část I. 2 úvodu. Autorka se tak zaměřuje na vymezení základních pojmů částečného a mezitímního rozsudku, na vymezení jejich účelu a na jejich postavení v právní úpravě (stávající i předchozí). Vedle toho si je autorka vědoma, že takto obecný procesní nástroj může být v odlišných právních úpravách traktován jinak, a nabízí se tak hypotéza, do jaké míry jde v případě odlišných úprav o důsledky rozdílů ve výše uvedených základních aspektech obou rozsudků, anebo jen o rozdíly nahodilé či technické. Souhrnem řečeno, za užití metody komparativní autorka správně předpokládá, že lze vysledovat určité základní, společné, určující rysy daných procesních institutů, a z těchto poznatků lze najít závěry pro zhodnocení a případnou úpravu de lege ferenda ve vztahu k české právní úpravě i její praktické aplikaci.

Výběr cizích právních úprav autorka detailně vysvětluje (str. 8) a tomuto výběru nelze v zásadě nic vytknout, snad jen ve dvou bodech – jednak absentující národní úpravu francouzskou, jednak to, že i přes odchod Spojeného království z EU by i jistý pohled do vztahu tradičního anglosaského procesu k oběma institutům rovněž nebyl na škodu. Výběr užitých srovnávaných úprav však lze mít za vysoce reprezentativní a postačující, s tím dodatkem, že jisté subjektivní preference v tomto směru jsou výsadou každého autora.

Shrnutí: Jakkoli se dané téma může zdát poměrně úzké, až na první pohled, již v úvodu práce přesvědčí čtenáře, že tomu tak není, a že se před ním otevírá materiál usilující o do značné míry o oprášení, dekonstrukci a rekonstrukci procesních institutů, které jsou jak v právní teorii, tak praxi do značné míry zanedbávány. Právě ve snaze autorky o nápravu tohoto stavu spatřuji zásadní pozitivum předkládané práce.

Dané téma je tedy aktuální, název je volen správně, metody užití v práci odpovídají zvyklostem.

## II. Systematika a věcné hodnocení práce

Předložená práce je členěna formálně do devíti částí, věcně jde o částí či kapitol sedm (bez úvodu a závěru). Po úvodu následuje část/kapitola věnovaná historickému základu či vývoji daného institutu v době předcházející modernímu civilnímu procesu. Zde si autorka vedle tradičního přístupu římského procesu (už zde si všímá širšího pojetí justiniánské doktríny ve vztahu k § 152 o. s. ř.) všímá dvou případů středověkých, kde ovšem jejich význam je spíše podružný, což si ostatně uvědomuje v shrnutí této historické zkušenosti (str. 13). Správný je dílčí závěr, že již v dávné době bylo juristy obecně pocítováno přijetí mezitímního či částečného rozhodování jako nástroje efektivního vedení řízení, resp. řešení sporů. Jiná otázka, autorkou nepoložená a neřešená, se ovšem nabízí – proč již v této době nevzniká obecná úprava daných institutů v rámci „velkého“ procesu, tedy v oblasti feudálně podmíněných procesů – zemského, dvorského, městského apod.

Druhá část historického exposé se soustřeďuje na nástup moderního procesu – dobu josefínskou s jejím (vše)obecným soudním řádem.; zde je zajímavé vymezení mezitímního („incidenčního“) rozsudku k řešení tzv. incidenčních sporů (v jejich dnešní klasické podobě) – viz str. 14. Specifické srovnání pak nabízí úprava obsažená

v CIC, tedy kanonické procesní nástroje a otevírá se otázka, co jaké míry je daný materiál použitelný ve vztahu k obecnému civilnímu procesu, resp. zda není daná úprava do značné míry podmíněna odlišným účelem řízení, resp. jde již o materii nikoli historickou, ale recentní (ve verzi CIC z roku 1983). Zde je tato pochybnost potvrzena – viz str. 18 – výkladem o aplikaci principu materiální pravdy, vlastním právě kanonickému procesu, když se v rámci tématu práce striktně pohybujeme na půdě řízení sporného.

Ještě třetí a čtvrtou kapitolu/část práce lze do určité míry označit za historické, byť s ohledem na to, že jde o základ procesního práva zejména první republiky (u kapitoly věnované rakouskému, posléze recipovanému ČŘS), je třeba toto samostatně zařazení aprobovat. Logické je pak i zařazení výkladu k tzv. střednímu OSŘ, byť hodnotově se obecnému posuzování logicky do určité míry vymyká. Autorka v obou případech zařazuje dané kapitoly již nejen jako materiál pro historické srovnání, ale zejména ohledně ČŘS přináší konfrontaci se stávající právní úpravou – viz např. str. 21 o libovůli soudu vyhovět návrhu na vydání částečného rozsudku, anebo str. 22 ohledně řešení uplatněné kompenzační námitky (oproti dnešní úpravě). V souvislosti s rozbořem rozhodnutí NS RČS k dané věci si autorka všímá zásadních rozdílů mezi tehdejší úpravou a dnešním přístupem zákonodárce. Je k debatě, zda dané tehdejší řešení lze mít za preferenci závislých výroků, jak autorka uvádí, či zda lze daný případ mít za určitý příklad či návod; logicky se nabízí otázka de lege ferenda, jaké řešení – pokud by bylo vhodné – v tomto směru přijmout dnes.

Zvláštní pozornost věnuje autorka (str. 29. a násl.) otázka mezitímního určení, dle tehdejších § 228 a 236 (a § 393) ČŘS, pro případnou inspiraci do budoucna. Označení této dílčí úpravy za logické a kompaktní, mající svůj účel a opodstatnění, je ale příliš kusé a zasloužilo by si rozvést. Rovněž poukaz na rozdílné výsledky teoretického náhledu a praktickou aplikaci opravných prostředků proti mezitímnímu rozsudku (viz str. 34) by si zasloužil – ve vztahu de lege ferenda hlubšího záběru a především závěru. V závěru třetí kapitoly (str. 36) autorka jen stručně zmiňuje návrh věcného záměru ČŘS z roku 1937, lze mít za to, že tento materiál nepokládá za zásadní pro danou práci.

Základem práce je kapitola/část pátá, věnovaná OSŘ z roku 1964, tedy dosud platné právní úpravě jak částečného, tak mezitímního rozsudku (rozhodnutí). Autorka si správně všímá, že dané ustanovení, § 152 odst. 2 OSŘ, neprošlo za dobu od svého přijetí, až do dnešních dní, novelizací, a že tedy traktované instituty jsou co do svého vývoje plně odkázány na soudní praxi.

Zde si autorka všímá zejm. Směrnice pléna NS z roku 1968, kde si (viz str. 46) všímá, že výsledkem nebylo vyjasnění, ale naopak zmatení pojmů, resp. podmínek pro vydání mezitímního rozsudku. Správně se poukazuje na to, že mezitímní rozhodnutí nelze směšovat s rozhodnutím prozatímním (tedy předběžným), neboť se svou povahou jedná o rozhodnutí konečné (byť ne formálně, ale materiálně).

Specifická pozornost je logicky věnována částečnému a mezitímnímu rozsudku pro uznání, kde by možná debata na dané téma obsažená v pozn. č. 138 na str. 48 byla vhodnější v rámci vlastního textu práce, a nikoli jen v sekundárním aparátu. Ostatně debata ukazuje, že problematika mezitímního, resp. částečného rozsudku jejich vydáním nekončí, a významně se projevuje v odvolací procesní fázi. Autorka se logicky věnuje v hlavním textu práce „prvoinstanční“ problematice, kde na str. 50 a násl. dovozuje absenci principů pro postup soudu a účastníků (správně kritizuje daný stav jako naopak přičící se primárnímu účelu, tedy zatěžující soud dalšími úkony poučovací, resp. vysvětlující povahy).

Kritická je autorka i vůči obecně uznávané bezproblémové úpravě výjimek z možnosti vydání traktovaných rozsudků (str. 64 a násl.).

Dílčím závěrem autorky k dané kapitole je (str. 69 a násl.) je snaha o objektivizaci použití daných rozsudků nejen dle volných mezí ustanovení § 152 odst. 2 OSŘ, ale především v rámci obecného pravidla stanoveného jeho § 6; zejm. kvitují závěr opouštějící automatické vázání vydání těchto rozsudků na návrh stran, resp. kvazi automatické rozhodování ve prospěch takových návrhů (vč. aplikace zákazu překvapivých rozhodnutí v daném kontextu). Významné je i stanovisko (str. 72) k respektování subjektivního práva strany vyjádřit se k vydání rozhodnutí, resp. uplatnit materiálně své oprávněné zájmy na daném postupu.

Šestá kapitola práce se věnuje postavení obou rozsudků v (upraveném) návrhu věcného záměru ČŘS, jako legislativního materiálu nacházejícího se stále ve velmi pracovní fázi. Z tohoto důvodu pokládám snahu autorky tento materiál analyzovat, za logickou a chvályhodnou, nicméně stejně tak logicky za věcně podmíněnou (byť přirozeně nelze v tomto směru klást rovnítko k již výše zmíněnému materiálu z roku 1937). Jak autorka správně poznamenává (str. 80), jde v tomto materiálu ve vztahu k daným rozsudkům o kombinaci návratu k tradici ČŘS a

kontinuity se stávající právní úpravou, resp. aktuální soudní praxí. Zde je zásadní otázkou např. povinnost soudu vydat na návrh částečný rozsudek, ledaže by byl takový postup neúčelný (str. 81). Zde kvitují kritiku autorky, obsaženou ale opět spíše v poznámce (č. 241 na str. 82) než v hlavním textu práce. Obdobně platí pro konfrontaci s německou úpravou – viz pozn. č. 250. Kladně naopak hodnotí autorka jiné prvky návrhu – viz např. str. 85 in fine, s čímž se lze rovněž ztotožnit.

Při výkladu k dispoziční zásadě autorka přináší názor (str. 91), že úprava částečného rozsudku pro (částečné) uznání se nemá lišit od úpravy obecné – na rozdíl od jiných dílčích otázek zde není toto stanovisko důsledně podepřeno.

U mezitímního rozsudku si autorka všímá rozporu se svou zásadní premisou (podřízeností daného typu rozsudku procesní ekonomii) – viz. str. 107; pozitivní je i akceptace návratu tzv. mezitímního určení (str. 108 a násl., zejm. pak str. 113 – debata o tom, co má být primárním předmětem mezitímního určení). Svého druhu „kvadraturu kruhu“ pak představuje – de lege ferenda nahlížená – otázka o řešení námitek týkajících se předpokladů mezitímního určení (viz str. 123) – autorka sice nabízí řešení, ale pochybnosti nelze rozptýlit – a nabízí se zde logická otázka: nesměřujeme v tomto bodě již k jakémusi „mikro managementu“ v rámci civilního procesu – nezatažujeme tím soud či soudce (a potažmo i strany) – příliš? Rizika šikany v tomto směru si je ostatně autorka vědoma (str. 128).

Sedmá kapitola práce se zabývá evropským rozměrem daného institutu v podobě obsažené v Model European Rules of Civil Procedure; zde se nabízí debata nad přijatým řešením prejudiciální otázky a jejího rozhodování – viz. str. 155 a násl., kde se autorka široce dotýká nejen základních obecných civilně-procesních hodnot, ale i podstaty ústavního rámce civilního procesu.

Kapitola, resp. část osmá, se věnuje přehledu jednotlivých dílčích zahraničních úprav, jenž počíná str. 162 textu. V tomto směru se jedná o druhou polovinu vlastního textu práce, kdy autorka přechází od národní úpravy a její podrobné a fundované kritiky ke srovnání současného rámce mezitímních a částečných rozhodnutí ve světle cizích zkušeností. Obdobně kritická je pak autorka i zde (např. u slovenské nové úpravy CSP – viz str. 166); důsledně přitom sleduje základní pohled práce a preference procesní ekonomie se zachováním standardu soudní ochrany účastníků. Odlišný náhled na dílčí otázky lze ilustrovat např. u mezitímního určení, kde autorka konfrontuje nejen slovenskou, ale i evropskou (EMRCP) úpravu – viz str. 171.

Pro všechny srovnávané cizí úpravy autorka nabízí stejný rámec, který čtenáři umožní procházet jednotlivé úpravy a srovnávat podobnosti či rozdíly, pokud na ně sama autorka neupozorní (což logicky sama činí). Rakouská úprava jako úprava kontinuální pak ukazuje, že i zde se lze setkat s nedostatky, a že nikdo není „doma prorokem“ a zdánlivě konstantní úprava vede k občas bouřlivé debatě – viz např. str. 210 a násl. zahrnující i dopady problematiky s přesahy až do vykonávacího řízení.

Pohled na německou úpravu přináší (str. 220) i odpověď na dosud nevyřešenou otázku, zda je správně formulován závěr práce – zda neklame její dosavadní obsah, když se práce dle názvu má věnovat daným „rozhodnutím“ a doposud se stále setkáváme pouze s „rozsudky“. Právě poukaz na obecnou použitelnost institutu mezitímních, resp. částečných rozhodnutí jako takových v civilním procesu je pro srovnání s českou úpravou při uvědomění si základního cíle práce zásadní a zde se plně projevuje. Autorka si ovšem všímá, že ani takováto pozitivně hodnocená právní úprava není vystavena „novým“ problémům – opět je debata na toto téma skryta v poznámce, mimo hlavní text (č. 642 na str. 223) a opět se objevuje již známé téma odvolacího řízení. Dalším pozitivním příkladem, jenž nemá v české úpravě místo, je „kombinovaný“ rozsudek – viz str. 230. Specifickou otázkou představuje tzv. rozsudek s výhradou – viz str. 236-250. Uvedená partie představuje pro naplnění základního cíle práce zásadní materiál (jak svým rozsahem – cca 70 stran), tak výsledky dílčího zkoumání, které autorka průběžně konfrontuje s českou úpravou.

Jakkoli není záměrem oponenta opominout přínos srovnání s polskou, lichtenštejnskou, či švýcarskou právní úpravou daných rozsudků, je třeba říci, že zde je přínos k práci přeci jen méně zásadní než úpravy předchozí. Ani tak nelze říci, že by nebyly dané materie bez přínosu – např. viz str. 290 a efektivní úprava odvolání v švýcarské podobě či opačný přístup polské úpravy či praxe k zákazu překvapivého rozhodování ve věci samé (str. 282).

### III. Závěrečné hodnocení

Hlavní cíl práce, který si autorka stanovila, tedy „postihnout problematiku částečného a mezitímního rozsudku komplexním způsobem, zvláště s přihlédnutím k judikatuře a evropské komparaci, obvyklým u tradičních institutů civilního procesu“ práce jednoznačně naplňuje. Jde o komplexní zpracování tématu, který je v české právní úpravě postaven na mimořádně strohém pozitivně-právním základu, který je následně nezbytně rozvíjen aplikační soudní praxí. Ta přitom není bez pochybností či problematických otázek, jejichž řešení se ne vždy obejde na teoretickém právním základě majícím původ v daném oboru, resp. institutu rozsudku a jim příbuzným tématům. Autorka podává velmi obsáhlý přehled a výklad české právní praxe, jednotlivé dílčí otázky vystavuje podrobnému kritickému zkoumání, výsledkem čehož je komplexní zhodnocení daného institutu v rovině českého právního prostředí. Vzhledem k tomu, že samo o sobě toto neobstojí jako pevný ideový základ, ohlíží se autorka zcela logicky po srovnání s jinými právními úpravami a náhledy cizích aplikačních praxí. Právě zkušenost z jiných právních řádů je v tomto smyslu určující a představuje základní klad práce – pro očekávanou debatu v rámci rekodifikace přináší materiál velmi solidní a bohatý, o který se následně může opřít jak legislativní proces, tak česká právní věda.

Autorka správně při vymezení pojmů poukazuje na problém s porozuměním druhu rozsudku mezitímního, který je v různých právních úpravách (a i teoretických náhledech) chápán různě. Významným problémem je z českého pohledu chybějící úprava mezitímního částečného rozsudku; zde se s kritikou autorky plně ztotožňuji, otázkou je, jakou podobu by měla mít konkrétní budoucí česká právní úprava.

Práce si správně všímá konfliktů hodnot, jejichž střet modernímu civilnímu procesu dominuje – principu hospodárnosti, volajícím po rychlém a efektivním řízení, a principů stojících v hierarchii civilně-procesních principů na stejné úrovni, ne-li výše – principů spravedlivého procesu, právní jistoty, legitimního očekávání atd. I v tomto směru kladně hodnotím autorčin úspěšný postup při řešení střetu těchto principů.

Stěžejním závěrem, který z práce vyčnívá, a který autorka opírá i o nedostatky návrhu věcného záměru civilního řádu soudního v daném bodě, je ten, že dané rozsudky nelze pokládat jako dosud za cosi mimořádného, výjimečného, ale že jde o nástroje, které v moderním civilním procesu musí soud či soudce užívat nikoli jako vzácného koření, ale jako jedné z podstatných přísad, má-li být dosahováno toho, co se od občanského soudního řízení očekává.

Určitou slabinu závěru práce představuje dle mne vypořádání se s německou úpravou a rozdílným náhledem na mezitímní rozsudek jako na rozsudek řešící primárně procesní otázky. Zde stanovisko autorky, zda výsledkem daného zjištění by např. nemělo být pochopení obou rozdílných úloh a jejich odraz v české právní úpravě de lege ferenda.

Zcela na závěr lze již jen stručně uvést, že předložená habilitační práce paní dr. Dity Frintové je dle mého názoru velmi kvalitním zpracováním daného tématu, plně odpovídajícím nárokům kladeným na práce daného druhu, vysoce obohacujícím debatu na dané téma v procesní literatuře, a je tedy způsobilým podkladem pro úspěšné absolvování habilitačního řízení a získání titulu docentky občanského práva.

K obhajobě navrhuji debatu na toto téma:

- 1) Německé pojetí mezitímního rozsudku a jeho možnost v české úpravě – jak naložit s principiálními rozdíly?
- 2) V práci postrádám, s ohledem na dané obecné téma, byť jen stručnou zmínku o francouzském pohledu na dané téma; sluší se jí alespoň v rámci obhajoby doplnit, zejm. z toho pohledu, zda se dá využít k řešení základních otázek řešených v práci.
- 3) Z dílčích otázek se pak vrátím k dispoziční zásadě, ohledně níž autorka přináší názor (str. 91), že úprava částečného rozsudku pro (částečné) uznání se nemá lišit od úpravy obecné – na rozdíl od jiných dílčích otázek zde není toto stanovisko důsledně podepřeno a je možno je doplnit v rámci ústní obhajoby.